

NIE JEDEN ALE DWÓCH ADAMÓW Z OPATOWA W UNIWERSYTECIE KRAKOWSKIM W PIERWSZEJ POŁOWIE XVII WIEKU

W związku z przypisywaniem nawet niegodnych czynów uchodzącemu za świętobliwego Adamowi z Opatowa, należy wyjaśnić, że w tym samym czasie w Uniwersytecie Krakowskim i w środowisku krakowskim działało dwóch Adamów z Opatowa. Nie mieli wątpliwości o występowaniu tylko jednego Adama z Opatowa np. Karol i Stanisław Estreicherowie w 23 tomie *Bibliografii polskiej* czyniąc taki zapis: *Opatovius Pantini Adamus (Opatowczyk) (1570 †19 listopada 1947)*¹, oraz w tomie 29, kiedy przyjęli, że w 1609 r. był jeszcze studentem². Ks. Franciszek Bracha także rozpoznał jednego Adama z Opatowa, ale w przypisie 15 zaznaczył: *Przyszła monografia będzie musiała wyświetlić dodatek przy nazwisku „Pantini”*³. Bp Edward Ozorowski w *Słowniku polskich teologów katolickich* także wymienił jednego, dając taki dla niego nagłówek biograficzny: *Adam z Opatowa (Opatovius, Opatowczyk, Opatowski, Pantini) (1574–1647),...*⁴. Może starczy przykładów, należy jednak dodać, że znanemu Adamowi z Opatowa przypisują też utwór, którego on nie napisał.

¹ K. Estreicher, *Bibliografia polska*, 23, wyd. S. Estreicher, Kraków 1910 s. 368.

² K. Estreicher, *Bibliografia polska*, 29, wyd. S. Estreicher, Kraków 1933 s. 84 (Sornatowicz Marcin Jacek).

³ F. Bracha, *Adam Opatowski (1574–1647). W 300-letnią rocznicę śmierci*, „Nasza Przeszłość” t. 3:1947 s. 126.

⁴ *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H. E. Wyczański, t. 1, Warszawa 1981 s. 32–35.

[2]

Słynny Adam z Opatowa s. Macieja urodził się w 1574 r., studia uniwersyteckie w Krakowie rozpoczął w semestrze zimowym 1592/93, uiszczając przy wpisie tylko 3 gr taksy wpisowej, a więc niewiele⁵.

Stopnie naukowe zdobywał w normalnych odstępach, bakalaureat w 1594 r.⁶, miał w tym czasie dwadzieścia lat, a magisterium sztuk i doktorat filozofii w 1598 r.⁷ Kolegiaturę mniejszą osiągnął w semestrze zimowym 1602/03⁸, a większą w semestrze zimowym 1606/07⁹. W 1606 r. był już dziekanem Wydziału Sztuk; drugi raz dziekanem tego wydziału był już w semestrze zimowym 1608/09¹⁰. Równoległe z karierą uniwersytecką rozwijał duchowną. Niższe święcenia duchowne (akolitat) przyjął 22 lipca 1606 r. Niewiele ponad miesiąc zajęło mu przyjęcie święceń wyższych, a tytułem kanonicznym święceń była kanonia w kolegiacie św. Anny w Krakowie. Egzaminy przed święceniami subdiakonatu złożył w dniu 8 marca 1607 r., diakonatu 30 marca, a prezbiteratu 13 kwietnia 1607 r.¹¹ Już od połowy 1607 r. Adam z Opatowa nie mógł piastować kierownictwa szkoły parafialnej, bo na to nie pozwalały ani przepisy uniwersyteckie (wykluczająca kolegiatura) i kościelne (wykluczające wyższe święcenia duchowne).

W dniu 29 grudnia 1617 r. sąd rektorski rozpatrywał skargę kazimierskich Żydów na magistra Adama Opatoviusa, seniora szkoły kazimierskiej, że patronuje antyżydowskim łupiestwom dokonywanym przez mieszkających w szkole scholarów. Wybierali od nich słynny kozubalec, a zachowywali się jak konfederaci. Kapituła krakowska i rektor uznali te poczynania scholarów za niezgodne z duchem chrześcijańskim¹². Proponuję pominąć wyliczankę, kto przypisał patronowanie antyżydowskim łupiestwom 43-letniemu Adamowi z Opatowa s. Macieja, którego być może nie było już w tym czasie w Kra-

⁵ *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, (dalej cyt. AS) t. 3, ed. A. Chmiel, Cracoviae 1896–1904 s. 177.

⁶ *Statuta nec non Liber Promotiomum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab a. 1402 ad a. 1849*, (dalej cyt. LP) ed. J. Muczkowski, Cracoviae 1849 s. 245.

⁷ *Tamże*, s. 251.

⁸ Biblioteka Jagiellońska (dalej cyt. BJ), rps 220 k. 80.

⁹ *Tamże*, k. 88.

¹⁰ BJ rps 220 k. 91; LP s. 265, 268.

¹¹ *Księga egzaminów do święceń w diecezji krakowskiej z lat 1573–1614*, opr. i wstępem opatrzył Z. Pietrzyk, Kraków 1991 s. 68 nr 101.

¹² Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (dalej cyt. AUJ) rps 18 s. 602–603.

[3]

kwie, skoro 28 września 1618 r. był w Padwie, w 1619 r. w Rzymie, gdzie odbył promocję na doktora teologii¹³. Poza tym był już znaną postacią w Kościele, bo przed wyjazdem do Włoch ok. 1618 r. został dziekanem kolegiaty św. Anny.

Antyżydowską postawą wykazał się Adam z Opatowa, s. Marcina krawca. Tenże Adam na studia uniwersyteckie w Krakowie wpisał się 16 września 1603 r. uiszczając 3 gr taksy wpisowej, co oznacza, że nie pochodził z bogatej rodziny mieszczańskiej¹⁴. Pierwszy stopień uniwersytecki, bakalaureat sztuk wyzwolonych uzyskał dopiero w 1609 r. za drugiego dziekaństwa właśnie Adama z Opatowa¹⁵. Szybkiej uporał się z magisterium sztuk wyzwolonych i doktoratem filozofii, które zdobył w 1612 r.¹⁶ Po studiach podjął pracę w Uniwersytecie Krakowskim na Wydziale Sztuk, równocześnie dorabiał na stanowisku kierownika szkoły parafialnej przy kościele Bożego Ciała na Kazimierzu¹⁷. W źródłach jest potwierdzony kierownikiem tej szkoły między 29 grudnia 1617 r.¹⁸ a 30 października 1618 r.¹⁹ Szkołą kazimierską kierował prawdopodobnie w latach 1616–1622, jego miejsce zajął świeżo promowany magistrem Gabriel Ochocki h. Ostoja, s. Gabriela. Powodem zakończenia pracy w tej szkole przez Adama z Opatowa było najpewniej rozpoczęcie starań o członkostwo w kolegium mniejszym. Po jedenastu latach od promocji magisterskiej, w semestrze zimowym 1623/24 został członkiem Collegium Minus²⁰, a jak już podałem, kolegiaci nie mogli kierować szkołami parafialnymi i w nich pracować. W Uniwersytecie, na Wydziale Sztuk przebywał do semestru letniego 1625 r.²¹ Jego twórczość naukowa odnotowana w bibliografii Estreicherów, a więc zachowana, ogranicza się do jednego tytułu: *Questio de natura materiae primae a M. Adamo Pantini Opatovio publice ad disputandum proposita in Alma Academia Crac. in mense Mart. die 13 hora 13 Permissu M. D. Recto-*

¹³ *Archiwum nacji polskiej w uniwersytecie padewskim*, t. 1. *Metryka nacji polskiej w uniwersytecie padewskim (1592–1745)*, wyd. H. Barycz, Wrocław 1971 s. 345 i p. 808.

¹⁴ AS t. 3 s. 236.

¹⁵ LP s. 268.

¹⁶ *Tamże*, s. 272.

¹⁷ BJ rps 220 k. 99–125.

¹⁸ AUJ rps 18 s. 602–603.

¹⁹ Archiwum Państwowe w Krakowie (dalej cyt. AP w Krakowie), rps K 34 s. 588.

²⁰ BJ rps 220 k. 122.

²¹ *Tamże*, k. 123–125.

ris. Cracoviae apud haer. Jac. Sibeneycher a. d. 1621. Jest to typowy utwór napisany dla uzyskania kolejnego awansu w Uniwersytecie.

Adam z Opatowa s. Marcina posiadał lub przyjął nazwisko (może przydomek). Pierwszy raz został z nim zapisany w aktach radzieckich kazimierskich w dniu 30 października 1618 r.: *Excellens D. Adamus Pantin Opatovius scholae Sacratissimi Corporis Christi praefectus Almae Academiae Crac. magister*.²² Druga odnaleziona zapiska o Adamie Pantini z Opatowa zamieszczona jest w IV tomie immatrykulowanych Uniwersytetu Krakowskiego i pochodzi z około 25 października 1619 r.²³ Kolejna informacja o nazwisku (lub przydomku) znajduje się na karcie tytułowej wspomnianej już książki, nie panegirycznej, nie teologicznej, ale dotyczącej pierwszej materii, którą się Adam z Opatowa s. Macieja, późniejszy doktor teologii promocji rzymskiej nie zajmował. Chyba przez przypadek nie scharakteryzował jej w biograficznym szkicu o Adamie z Opatowa ks. Julian Bukowski, omówił w nim jego prace panegiryczne i teologiczne²⁴. I jeszcze jeden nie podjęty wątek a związany z dodatkowymi informacjami zamieszczanymi po nazwisku. Adam Pantini z Opatowa nie podał żadnej, Adam z Opatowa s. Macieja zawsze od 1620 r. podawał najważniejsze o sobie, a więc gdyby to była napisana przez niego książka, na pewno nazwisko upiększyłby informacjami jakie to ma tytuły naukowe i jakie piastuje stanowiska uniwersyteckie i kościelne. Dziwić musi późniejsze bezkrytyczne przypisywanie jej Adamowi z Opatowa, skoro w tej innej treściowo od pozostałych książek, występuje nazwisko innego Opatowczyka, który nazywał się Pantini, chyba nie Pantin. Życiorys czcigodnego polskiego teologa, Adama z Opatowa s. Macieja należy wreszcie opracować i pozbawić kilku istotnych a nie przysługujących mu faktów.

Skąd się wzięło antyżydowskie nastawienie kierownika szkoły kazimierskiej? Mógł z nim przybyć na studia do Krakowa, przecież to na przełomie XVI i XVII w. Żydzi doszli do dużego znaczenia w Opatowie, było to w tym czasie, kiedy prężność gospodarcza ludności chrześcijańskiej osłabła.

²² AP w Krakowie, rps K 34 s. 588.

²³ *Album studiosorum Universitatis Cracoviensis*, t. 4, ed. G. Z a t h e y, adiutus ab H. Barycz, Cracoviae 1950 s. 68, ale źle odczytane przez wydawcę nazwisko; jest Partini, powinno być Pantini.

²⁴ J. B u k o w s k i, *Adam Opatovius, dawny akademik krakowski. Kartka z dziejów Uniwersytetu Krakowskiego*, Warszawa 1900 (odbitka). Autor podał, że urodził się w 1574 r., a zmarł 4 listopada 1647 r., w 73 r. życia, a więc daty życia inne niż w *Bibliografii Estreicherów*, którzy przywołują opracowanie J. Bukowskiego.